

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Dalmatinska 188, 81000 Podgorica, Crna Gora
Tel/fax: +382.20.266.326; 266 327; +382.69.446. 094
mans@t-com.me, www.mans.co.me, www.izbori.se

Lokalni izbori u Podgorici, 25. maj 2014. godine

DRUGI PRELIMINARNI IZVJEŠTAJ

Ovaj izvještaj se odnosi na postupanja institucija zaduženih za kontrolu zakonitosti izbornog procesa u Crnoj Gori u slučajevima vezanim za moguća kršenja izbornih prava, čiji rad je MANS pratio. S obzirom da Zakon ne daje pravo posmatračima da prijave moguće neregularnosti koje uoče na biračkim mjestima, na poziv MANS-a tri izborne liste su prihvatile da podnesu prigovore u tim konkretnim slučajevima.

U cilju vraćanja povjerenja građana u izborni proces, uspostavljanja institucionalne prakse, utvrđivanja nedostataka zakonske regulative i njenog sprovođenja, kao i drugih problema vezanih za sprovođenje izbora, te tri izborne liste su pokrenule preko 2500 postupaka za preko 850 konkretnih neregularnosti. Postupci institucija pokazuju da proces donošenja odluka o izbornim neregularnostima nije bio u potpunosti transparentan, a više instance su bile još manje transparentne nego organi čije odluke su oni preispitivali.

Sve institucije su odbile sve prigovore i žalbe sa identičnim obrazloženjima, uvijek istom većinom, a u izuzetno kratkom roku. Međutim, kada su iste nepravilnosti naknadno prijavili predstavnici drugih izbornih lista, o njima je raspravljano, a čak su i prihvaćene. Na sjednicama Izborne komisije Glavnog grada i Državne izborne komisije nisu razmatrani ni zapisnici ni drugi dokazi mogućih nepravilnosti, već je istovremeno glasano o odbijanju prigovora koji su se odnosili na različite povrede biračkih prava i različita biračka mjesta i koje su podnijele različite izborne liste.

Ustavni sud je utvrdio da su zbog takvog procesa odlučivanja tim izbornim listama prekršena prava garantovana Ustavom i Evropskom konvencijom, ali je i sam odbio da poništi odluke koje su donešene u nezakonitoj proceduri. Ipak, proglašeni su konačni rezultati izbora, iako neki pravni postupci vezani za načine donošenja odluka o mogućim nepravilnostima još uvijek traju, a ni obrazloženja mnogih odluka još uvijek nisu dostavljena izbornim listama koje su pokrenule postupke. Zbog toga će finalni izvještaj o izbornom procesu biti završen na jesen 2014. godine.

UVOD

Organi za sprovođenje izbora su: birački odbori, opštinske izborne komisije (OIK), uključujući Izbornu komisiju Glavnog grada (IKGG), i Državna izborna komisija (DIK).

Prema Zakonu o izboru odbornika i poslanika, OIK, odnosno IKGG u slučaju Podgorice, donose odluke po prigovorima izbornih lista zbog povrede biračkih prava. Organi za sprovođenje izbora odlučuju većinom glasova svojih članova¹. To

¹ Član 21 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

znači da se za odluke o odbacivanju prigovora moraju obezbijediti glasovi većine članova OIK-a, odnosno IKGG-a ili DIK-a. U suprotnom, ukoliko se odluka ne donese propisanom većinom u roku od 24 časa, prigovor se smatra usvojenim.²

Članovi opštinskih izbornih komisija su istovremeno predstavnici partija koje učestvuju u radu lokalnog parlamenta shodno njihovoj zastupljenosti, kao i predstavnici svih potvrđenih izbornih lista³.

Pravo na podnošenje prigovora imaju izborne liste i građani čija su biračka prava povrijeđena i to u roku od 72 časa od kada su se nepravilnosti desile.

Protiv rješenja OIK-a kojim se prigovori odbijaju ili odbacuju, podnosioci u roku od 72 časa od trenutka dostavljanja rješenja, mogu podnijeti prigovore Državnoj izbornoj komisiji (DIK).

Konačno, u slučaju da i DIK odbije ili odbaci prigovore, podnosioci imaju pravo žalbe Ustavnom sudu u roku od 24 časa od dostavljanja rješenja. Ustavni sud odluku mora donijeti u roku od 48 časova, ali za razliku od DIK-a i OIK-a nije propisano da se žalba po automatizmu prihvata ukoliko se prekrši rok za donošenje odluke.

Zakonom nisu propisani rokovi u kojima OIK, DIK i Ustavni sud moraju dati pisano obrazloženje svojih odluka i dostaviti ih podnosiocima.

Zakon ne daje pravo posmatračima da prijave izborne neregularnosti, a institucionalna praksa u ovoj oblasti je veoma skromna, jer politički subjekti rijetko podnose konkretne prigovore, a još rjeđe ih podnose građani. Ipak, nakon svakih izbora politički subjekti potenciraju da je bilo brojnih neregularnosti, koje najčešće nisu imale institucionalni epilog.

U cilju povećanja povjerenja u izborni proces i izgradnje institucionalne prakse u organima za sprovođenje izbora, MANS je od svih političkih partija zatražio da procesuiraju sve nepravilnosti na biračkim mjestima koje su uočili naši posmatrači. Prije izbora su to prihvatile četiri partije, ali su prigovore podnijele samo tri izborne liste⁴.

MANS-ov pravni tim je pripremio preko 2500 prigovora za tri političke partije za preko 850 uočenih nepravilnosti. Prigovori su se dominantno odnosili na lokalne izbore u Podgorici održane 25. maja 2014, dok je stotinjak prigovora podnjet za ponovljene izbore na nekoliko biračkih mjesta⁵ u Podgorici i Danilovgradu održane 8. juna 2014.

A) IZBORNA KOMISIJA GLAVNOG GRADA

A1) Način odlučivanja Izborne komisije Glavnog Grada

Sve prigovore vezane za moguće neregularnosti na izborima održanim 25. maja Izborna komisija Glavnog Grada (IKGG) je odbila na dvijema sjednicama koje su pratili posmatrači MANS-a.

² Član 109 stav 3 i član 110 stav 2 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

³ Opštinsku izbornu komisiju čine: predsjednik, sekretar i pet članova u stalnom sastavu i po jedan opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

⁴ Prigovore koje su uočili posmatrači MANS-a podnijeli su Albanska koalicija - Građanska inicijativa, Demokratski front i Pozitivna Crna Gora, dok je Socijalistička narodna partija odustala od podnošenja ovih prigovora.

⁵ Izbori su ponovljeni na biračkim mjestima JU OŠ "Đoko Prelević" Ubli – PJ Koći, JU OŠ "29. novembar" Dinoša (A-K) i JU OŠ "29. novembar" Dinoša (L-Š) u Podgorici, kao i na biračkim mjestima "Kujava", "Gostilje" i "Lazine" u Danilovgradu.

Na početku prve sjednice, većinom glasova članova IKGK je prihvaćen predlog njenog predsjednika da se uvid u zapisnike i drugu dokumentaciju vezanu za prigovore vrši samo ukoliko neko od članova Komisije to posebno zatraži. Međutim, ni u jednom pojedinačnom slučaju to se nije dogodilo.

Na toj sjednici Komisija je prvo razmatrala pojedinačne prigovore, ali je ubrzo na predlog njenog predsjednika odlučeno da se pređe na "grupno glasanje". To je podrazumijevalo da Komisija jednom odlukom odbije sve prigovore koji su joj "podnijeti do 18 časova", a zatim je sledećom odlukom odbila prigovore koji su tog dana "podnijeti do 22 časa". Na taj način Komisija je odbila preko 1,500 prigovora, koji su se odnosili na različita biračka mjesta i različite povrede biračkih prava i podnijele su ih različite izborne liste.

Na drugoj sjednici, održanoj 28. maja IKGK je odbila još preko 900 prigovora. Ovog puta su donešene tri "grupne odluke", ali ne na osnovu vremena kada su prigovori podnijeti, već na osnovu toga ko je prigovore podnio. Odnosno, zahvaljujući preglasavanju članova Komisije, u paketu su odbijani svi prigovori koje su podnijele pojedinačne izborne liste, bez obzira na koja biračka mjesta i na koju vstu povrede biračkog prava su se ti prigovori odnosili. Na toj sjednici komisija je svaki prigovor rješavala u prosjeku za manje od tri sekunde.

Zapisnici sa ovih sjednica Komisije još uvijek nisu javno dostupni, iako su objavljeni zapisnici sa sjednica koje su održane kasnije⁶.

Zakon o izboru odbornika i poslanika ne propisuje mogućnost da se o prigovorima koji se odnose na različite povrede i različita biračka mjesta odlučuje istovremeno. Međutim, ni Zakon ni podzakonski akti ne preciziraju takav način rada i odlučivanja opštinskih izbornih komisija.

A2) Rješenja Izborne komisije Glavnog Grada

Rješenja koja je IKGK dostavila podnosiocima prigovora drastično se razlikuju od načina na koji je Komisija odlučivala na sjednici. Prvo, predsjednik Komisije je naknadno sačinio više zaključaka kojima spaja postupke odlučivanja po više prigovora koje su podnijele različite izborne liste zbog različitih povreda biračkog prava na različitim biračkim mjestima, sa čim nije prethodno upoznao članove Komisije na sjednici.

U tim odlukama se navodi da je Izborna komisija izvršila uvid u zapisnike sa biračkih mjesta i tako utvrdila da su isti potpisani od strane članova biračkih odbora bez primjedbi, pa je zaključila da na tim biračkim mjestima nije bilo neregularnosti. Kao što je prethodno navedeno, na sjednici Komisije nije vršen uvid ni u jedan zapisnik, u skladu predlogom predsjednika komisije koji je podržala većina članova.

Jedan od primjera gdje je IKGK⁷ donijela zaključak o spajanju se odnosi na prigovore koje su podnijele Pozitivna Crna Gora (23), Demokratski front (18) i Albanska koalicija – Građanska inicijativa (9 prigovora). U rješenju IKGK navodi se da su odbijeni svi prigovori koji su se odnosili na povredu biračkih prava na 18 različitih biračkih mjesta⁸. IKGK, međutim, u rješenju nije posebno obrazložila razloge odbijanja ovih prigovora. Poseban kuriozitet predstavlja činjenica da su u ovom predmetu spojeni prigovori o različitim povredama biračkih prava. Tako je istovremeno odlučeno o prigovorima koji se odnose na nezakonitosti u pripremi biračkog mjesta i biračkog odbora za rad, nedostacima vezanim za zbirne izborne

⁶ MANS je te zapisnike tražio putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama, a iste zahtjeve će uputiti i izborne liste koje su bili podnosioci prigovora. Ukoliko isti budu dobijeni do izrade finalnog izvještaja, biće predmet naše posebne analize.

⁷ Rješenje IKGK broj 1613/14, od 28. maja 2014. godine.

⁸ Na biračkim mjestima označenim brojevima: 87, 63-A, 87-A, 20, 66-A, 64, 72-B, 11-A, 23, 60, 39-B, 86, 107, 39-A, 100, 20-B, 61-B i 98.

liste, izborne materijale, povrede procedura glasanja, glasanje putem pisma, kao i kršenja zakona u dijelu koji se tiče zatvaranja biračkih mjesta i prebrojavanja glasova.

A3) Konflikt interesa članova Izborne komisije Glavnog Grada Podgorica

U okviru svog rada IKGG je odlučivala i o prigovorima koji su se odnosili na moguće nepravilnosti na biračkim mjestima koje su prouzrokovali upravo članovi te komisije.

Prvi set slučajeva se odnosi na predsjednika IKGG koji je na samoj sjednici Komisije na kojoj je odlučivano o prigovorima za kršenje biračkog prava saopštio da njegova partija vodi paralelnu evidenciju o biračima koji su glasali i da je takvo ponašanje legitimno⁹.

Zakon o izboru odbornika i poslanika izričito zabranjuje da se na biračkom mjestu vodi bilo kakva paralelna evidencija o biračima koji su glasali¹⁰. Pravilima o radu biračkih odbora je definisano da se biračkim mjestom smatra prostorija u kojoj se glasa sa pripadajućim dvorištem¹¹. Zakon čak jasno propisuje da je u prostoriji za glasanje zabranjena svaka upotreba elektronskih sredstava za komunikaciju kao što su mobilni telefoni, kako bi se onemogućilo vođenje evidencije, kao i da se lica koja nemaju prava i dužnosti u vezi sa sprovođenjem izbora zadržavaju na biračkom mjestu¹².

Svrha zabrane vođenja paralelne evidencije je u sprječavanju nezakonitog uticaja na birače da glasaju ili ne glasaju, odnosno spječavanja bilo kakvog uticaja na slobodnu volju birača da sami odluče da li će koristiti svoje pravo glasa i ako hoće, za koga će glasati. Vršenje pritiska na birače je krivično djelo prema Krivičnom zakoniku^{13,14}.

Većina nepravilnosti koje su prijavili posmatrači MANS-a su se odnosile upravo na vođenje nezakonite paralelne evidencije od strane članova biračkog odbora, ali i lica koja su se nalazila na samom biračkom mjestu ili u njegovoj neposrednoj blizini.

Predsjednik komisije je, koji je prethodno saopštio da njegova partija vodi paralelnu evidenciju izašlih birača, glasao o svim prigovorima koji su se odnosili na to pitanje.

Pored toga, Komisija je odlučivala i o fizičkom napadu na posmatrača zbog prijave nepravilnosti na biračkom mjestu, za koji se sumnjiči upravo član te Komisije. Taj član nije izuzet od odlučivanja o sopstvenom slučaju niti je ta mogućnost razmatrana¹⁵.

⁹ Predsjednik komisije je Srđan Raičević, predstavnik Demokratske partije socijalista (DPS).

¹⁰ Član 71a stav 2 propisuje da je "Članovima biračkog odbora i licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora za vrijeme glasanja zabranjeno je na biračkom mjestu vođenje bilo kakve evidencije o biračima koji su glasali, kao i korišćenje kopije biračkog spiska ili bilo koje druge pomoćne evidencije o biračima".

¹¹ Tačka 2 stav 1 Pravila o određivanju i uređivanju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja: "Kao biračko mjesto smatra se zgrada u kojoj se glasa i dvorište zgrade u kojoj se nalazi biračko mjesto".

¹² Član 71a i 72 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

¹³ Krivični zakonik u članu 186 predviđa novčanu ili zatvorsku kaznu do tri godine za onoga ko utiče na građanina da izađe ili ne izađe na izbore, odnosno da glasa za određenog kandidata ili izbornu listu. Ako to djelo učini član biračkog odbora ili drugo lice koje vrši dužnosti vezane sa izbornim postupkom, propisana je kazna od tri mjeseca do pet godina zatvora. U istom članu, Krivični zakonik predviđa novčanu kaznu ili zatvor do jedne godine za onoga ko pozove glasača u vezi sa glasanjem ili zahtijeva od njega da se izjasni kako je glasao, ili zašto je glasao ili nije glasao.

¹⁵ Član komisije i Glavni administrator Glavnog grada Podgorica Željko Vuković na dan izbora je fizički nasrnuo na posmatrača NVO MANS Anđelu Nicović, koja je ukazala da se na biračkom mjestu nezakonito koristi sprej kome je istekao rok trajanja. Zbog tog

A4) Fizički napad u prostorijama IKGG

S obzirom na izuzetno kratke rokove za odlučivanje IKGG, u odnosu na broj prigovora i broj mogućih nepravilnosti, MANS je po fazama podnosio iste prigovore za tri izborne liste, kako bi Komisiji olakšao rad, u smislu da ne utvrđuje činjenično stanje za istovjetne predmete po tri puta¹⁶.

Pošto je MANS-ov pravni tim pripremao sve prigovore i vodio računa o rokovima kao i o svim pravnim lijekovima, nakon potpisivanja prigovora od strane tri izborne liste, naš logistički tim je preuzimao sve prigovore i istovremeno ih predavao IKGG.

U prvoj fazi, naš logistički tim je bez ikakvih problema podnio prigovore sve tri izborne liste.

Međutim, kada su predstavnici MANS-a pokušali da podnesu drugi dio prigovora, zaposleni u IKGG nisu htjeli da prihvate te prigovore bez prisustva predstavnika lista koje su ih potpisale.

Ustav Crne Gore predviđa da svako ima pravo da podnese predstavku, a državni organi zatim, shodno zakonima, tumače da li je tu predstavku podnio ovlašteni subjekat. Ipak, ni jedan zakon ne propisuje obavezu da se predstavka preda lično ili od strane trećih lica a uz ovlašćenje njenog podnosioca, niti je takva praksa državnih organa ikada zabilježena. Štaviše, Krivičnim zakonikom propisana je i sankcija za odgovorna lica u državnim organima ukoliko postupe suprotno ovim odredbama.¹⁷

Uprkos ukazivanju na Ustavne i zakonske norme, administracija IKGG je odbila da primi prigovore. Predstavnici MANS-a su tu vrstu nepravilnosti pokušali da dokumentuju mobilnim telefonom i zatim su fizički napadnuti od strane jednog zaposlenog u Komisiji, a zatim i zaključani u prostorijama IKGG. Tek nakon poziva policiji, predstavnicima MANS-a je omogućena sloboda kretanja i prostorije su otključane.

Drugi dio prigovora predat je bez problema, uz policijsko obezbjeđenje i u prisustvu predsjednika i sekretara ove Komisije, a nakon razgovora sa predsjednikom Državne izborne komisije.

Rok za podnošenje prigovora IKGG je isticao u 5.00 ujutru za one nepravilnosti koje su se desile prilikom pripreme biračkih mjesta¹⁸. Kada su predstavnici MANS-a u pratnji policije prije isteka tog roka pokušali da predaju poslednji set prigovora IKGG, njihova kancelarija je bila zaključana. Čak ni na zahtjev policijskih službenika kancelarija nije otvorena, iako je bilo evidentno da se zaposleni nalaze u prostorijama. Ti prigovori predati su sa zakašnjenjem, ali nisu odbijeni po tom osnovu, već u paketu sa drugima, na način koji je objašnjen u prethodnom poglavlju.

napada MANS je podnio krivičnu prijavu, kao i prigovore Izornoj komisiji zbog prekida glasanja na biračkom mjestu i onemogućavanja adekvatnog obilježavanja birača koji su iskoristili svoje biračko pravo.

¹⁶ Kako je već navedeno, MANS je pripremao iste prigovore za tri izborne liste, kako oni ne bi mogli biti eventualno zloupotrijebljene za partikularne političke interese.

¹⁷ Član 177 Krivičnog zakonika Crne Gore glasi: "(1) Ko spriječi drugog da koristi pravo na podnošenje molbe, prijave, tužbe, žalbe, prigovora, drugog pravnog sredstva, kao i drugog podneska, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine; (2) Ako djelo iz stava 1 ovog člana učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine".

¹⁸ Tačka 1.2 stav 1 Pravila o radu biračkih odbora propisuje: "Birački odbor (u stalnom sastavu i opunomoćeni predstavnici podnosilaca izbornih lista) je dužan doći na biračko mjesto u 5,00 časova (dva sata prije nego što se otvori biračko mjesto, na dan održavanja izbora). Sva neovlašćena lica će biti udaljena sa biračkog mjesta".

B) DRŽAVNA IZBORNA KOMISIJA

B1) Način odlučivanja

Na početku prve sjednice Državne izborne komisije (DIK), održane 31. maja 2014. godine, većinom glasova je odlučeno da se zabrani medijima da prisustvuju sjednicama te Komisije. Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa da je rad organa za sprovođenje izbora javan¹⁹.

Na toj sjednici detaljno se raspravljalo o prigovoru koji je podnijela Demokratska partija socijalista (DPS) i Komisija je dva puta glasala o istom pitanju. Na prvom glasanju nije bila obezbijeđena dovoljna većina za donošenje bilo koje odluke. Kako je već navedeno, Zakonom je propisano da se u slučaju izostanka odluke prigovor smatra usvojenim, pa je Komisija, nakon pauze, glasala ponovo, ovog puta sa potrebnom većinom da se prigovor odbaci.

Dan kasnije, 1. juna 2014. godine, održana je i druga sjednica DIK-a na kojoj je odlučivano o prigovorima MANS-ovih posmatrača. Na toj sjednici dva člana Komisije koji su imenovani ispred DPS-a su obrazlagali prigovore koje su podnijeli Demokratski front, Pozitivna Crna Gora i Građanska inicijativa, a zatim predlagali njihovo odbacivanje, o čemu je Komisija glasala. Na takav način su odbačeni svi prigovori MANS-ovih posmatrača koji su razmatrani na toj sjednici, bez uvida u zapisnike o radu biračkih odbora ili bilo koje druge podatke i dokumentaciju koja je bila priložena uz prigovore.

Nakon pitanja MANS-ovih posmatrača da razjasne po kom principu se dodjeljuju uloge „izvjestilaca“ o predmetima, te da li postoji neka interna procedura ili odluka na osnovu koje Komisija postupa, DIK je sazvao posebnu sjednicu kako bi usvojio metodologiju rada. Na toj sjednici je dogovoreno da se radi po takozvanim „mini-radnim grupama“, koje će van sjednice Komisije razmatrati pristigle materijale i dokaze. Posmatračima je odbijen zahtjev da prate taj dio rada DIK-a. Poslovnik o radu DIK-a propisuje da ta Komisija radi i odlučuje na sjednici, kao i da se na sjednici raspravlja o prigovorima i drugim pitanjima vezanim za izborni proces.

Na sledećoj sjednici nekoliko članova Komisije su preuzeli ulogu izvjestioca i navodili samo podatke o broju i datumu podnošenja prigovora, kao i subjektima koji su te prigovore podnijeli, a zatim konstatovali da nema osnova da se prigovori prihvate. Nakon toga, nije bilo rasprave, niti je bio vršen uvid u dokaze, već je predsjednik DIK-a²⁰ postupao identično u svakom pojedinačnom slučaju, odnosno predlagao da se donese odluka o odbacivanju prigovora. U svakom pojedinačnom slučaju odlučivanje je bilo identično, devet članova Komisije je glasalo da se prigovori odbace, a dva za njihovo prihvatanje. Tako je bilo i sa svim drugim prigovorima vezanim za nepravilnosti koje su uočili posmatrači MANS-a, o kojima je odlučivano na ostalim sjednicama Komisije.

Korišćenjem takvog metoda rada, Komisija je u prosjeku razmatrala i odlučivala o dva prigovora po minuti.

B2) Odluke DIK-a

Kao što je navedeno, DIK je bez rasprave odbio sve prigovore koje su podnijele tri izborne liste za sve nepravilnosti na koje su ukazali posmatrači MANS-a. Međutim, DIK je prihvatio neke prigovore drugih podnosilaca koji su se odnosili na

¹⁹ Član 22 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

²⁰ Predsjednik DIK-a je Ivan Kalezić, predstavnik DPS-a.

identične nepravilnosti kao one koje je su posmatrači MANS-a zabilježili, a koje je DIK prethodno odbio bez ikakve rasprave²¹.

U rješenjima koja je donijela po prigovorima, DIK navodi da je izvršila uvid u osporena rješenja IKGG, same prigovore i zapisnike o radu biračkog odbora, na osnovu kojih je utvrdila da na tim biračkim mjestima nisu konstatovane bilo kakve povrede, odnosno nepravilnosti, pa su na osnovu svega toga donijeli odluku da su prigovori neosnovani. Ni u jednom rješenju DIK ne navodi čak ni na koje povrede biračkog prava se odnosio odbijeni prigovor, niti se osvrće na druge predložene dokaze.

Kako je već navedeno, MANS-ovim posmatračima nije bilo omogućeno da prate rad Komisije po „mini-radnim grupama“, a na samoj sjednici gdje se odluke donose nije bilo diskusije, niti uvida u dokumentaciju koja je pratila prigovore i na koje se DIK poziva u svojim rješenjima. Zapisnici sa tih sjednica DIK-a nisu bili dostupni javnosti u trenutku zaključivanja ovog izvještaja.

Poseban problem se odnosio na činjenicu da je DIK-u trebalo osam dana da sačini prva rješenja u kojima su obrazložili svoje odluke, i dostavi ih podnosiocima. Zakon ne propisuje rok do koga je to DIK dužan da učini, već samo navodi da od trenutka uručivanja rješenja počinju teći rokovi za korišćenje drugih pravnih lijekova.

Pored toga, DIK je odlučivao i o zakonitosti spajanja predmeta od strane IKGG-a. DIK je prvo, bez bilo kakve rasprave, odbacio MANS-ove žalbe na zaključke o spajanju postupaka, konstatujući da nisu nadležni jer se ne radi o povredi biračkog prava. Ipak, u pravnoj pouci su naveli da se protiv njihovih rješenja može izjaviti žalba Ustavnom sudu, i to u proceduri koja je predviđena za postupke za povredu biračkih prava.

Ustavni sud je ukinuo ta rješenja DIK-a i vratio joj postupak sa nalogom da ipak meritorno odluči²². U novim rješenjima DIK je prihvatila tumačenje suda da jeste nadležna za odlučivanje, pa je ovog puta žalbe odbila kao neosnovane. Ipak, ponovo su dali isto obrazloženje kao i prvog puta, da pitanje načina odlučivanja o prigovorima vezanim za izborne nepravilnosti nije pitanje odlučivanja o povredi biračkog prava „niti je tim aktom onemogućena zaštita biračkog prava podnosiocu žalbe pa, samim tim, nije mogao uticati na ostvarivanje zaštite biračkog prava u skladu sa Zakonom o izboru odbornika i poslanika“²³. U trenutku pisanja ovog izvještaja, postupci po ovom osnovu su i dalje u toku.

C) USTAVNI SUD

Konačnu odluku u postupku zaštite biračkih prava donosi Ustavni sud Crne Gore²⁴, koji je odbio sve žalbe sve tri izborne liste koje su se odnosile na nepravilnosti koje su prijavljene od strane MANS-ovih posmatrača. MANS-ovim posmatračima nije bilo omogućeno da prate sjednice Ustavnog suda, pa nam nije poznata metodologija po kojoj su odluke donošene.

Ni petnaest dana nakon donošenja prve odluke Ustavni sud još uvijek nije dostavio nijedan pisani otpisak sa konkretnim obrazloženjem podnosiocima žalbi, a Zakon ne propisuje rok do koga su obavezni da to učine.

²¹ Primjer Socijalističke narodne partije, čiji prigovor je prihvaćen, a glasanje na tri biračka mjesta u Podgorici su ponovljeni izbori.

²² Detaljnije u poglavlju D koje se odnosi na Ustavni sud.

²³ Citat iz rješenja Državne izborne komisije.

²⁴ Član 110 stav 2 Zakona o izboru odbornika i poslanika

Što se tiče odluka po žalbama koje su se odnosile na spajanje predmeta, Ustavni sud ih je, kako je navedeno, usvojio i vratio na ponovno odlučivanju DIK-u. U svojoj odluci Ustavni sud ocjenjuje da se „protiv svih odluka, rješenja radnji ili propusta i dr.“ može zahtijevati pravna zaštita, „a ne samo protiv rješenja opštinske izborne komisije kojim je odbačen ili odbijen prigovor“. Na kraju, Ustavni sud je konstatovao:

„Arbitrarnim i proizvoljnim tumačenjem procesnog prava Državne izborna komisija je, po ocjeni Ustavnog suda, podnosiocima žalbi, istovremeno povrijedila ustavno i konvencijsko pravo na djelotvoran pravni lijek, garantovan odredbama člana 20. Ustava i člana 13. Evropske konvencije.

Iz navedenih razloga, Ustavni sud, osporena rješenja Državne izborne komisije ocjenjuje pravno neutemeljenim.“

Što se tiče postupaka vezanih za biračko mjesto „Đuđevina“ u Kolašinu, kao i ponavljanje glasanja na nekoliko biračkih mjesta u Danilovgradu, koji otkrivaju značajne nedostatke Zakona o izboru odbornika i poslanika, vrlo pogodne za izborne zloupotrebe, njihova analiza će biti data u finalnom izvještaju.

D) TRANSPARENTNOST POSTUPKA ODLUČIVANJA O IZBORNIM NEPRAVILNOSTIMA

Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa da je rad organa za sprovođenje izbora javan²⁵. Zakon o Ustavnom sudu propisuje načelo javnosti rada koje se, između ostaloga, obezbjeđuje održavanjem javne rasprave u postupku pred Ustavnim sudom²⁶. Ustav Crne Gore propisuje opšte načelo javnosti suđenja, kao i da se javnost može isključiti samo iz razloga koji su nužni u demokratskom društvu i samo u obimu koji je potreban i preciziran Ustavom²⁷.

Postupci institucija pokazuju da su više instance koje su odlučivale o podnešenim prigovorim bile još manje transparentne nego organi čije odluke su oni preispitali. Tako je Ustavni sud uskratio pravo ovlašćenim posmatračima da prate njegove sjednice, a zatim je uskratio i zakonsko pravo strankama da prisustvuju sjednicama i učestvuju u raspravi.

Naime, Ustavni sud nas je putem elektronske pošte obavijestio da su sudije jednoglasno ocijenile da „iz Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore i Poslovnika Ustavnog suda Crne Gore, ne proizilazi mogućnost da u svojstvu posmatrača izbornog procesa, prisustvujete sjednicama Ustavnog suda“. U tom pismu se ne navodi bilo koja odredba bilo kog propisa, uključujući i Zakon o Ustavnom sudu i Poslovnik Ustavnog suda, koja je osnov za odbijanje zahtjeva MANS-a.

Pored toga, Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore predviđa da u postupku pred tim sudom imaju pravo da učestvuju kako subjekti koji su pokrenuli postupke, tako i lica koja oni ovlaste²⁸. Sve tri izborne liste koje su podnijele žalbe Ustavnom sudu predale su predsjednici tog suda zahtjev za učešće u raspravi opunomoćenih predstavnika. Na te zahtjeve Ustavni sud nije odgovorio do zaključenja ovog izvještaja.

Prethodno je DIK zabranila medijima da prate njene sjednice, a posmatračima nije dozvolila da prate rad takozvanih „mini-radnih grupa“, već samo glasanje na samoj sjednici.

²⁵ Član 22 stav 1 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

²⁶ Član 3 stav 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

²⁷ Članom 130 Ustava Crne Gore propisano je da se javnost može isključiti samo „u interesu morala; javnog reda; kada se sudi maloljetnicima; radi zaštite privatnog života stranaka; u bračnim sporovima; u postupcima u vezi sa starateljstvom ili usvojenjem; radi čuvanja vojne, poslovne ili službene tajne i zaštite bezbjednosti i odbrane Crne Gore“.

²⁸ Član 22 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

Što se tiče IKGG, mediji nisu iskazali interesovanje za praćenje njenih sjednica, dok je posmatračima dozvoljeno da prate rad te Komisije, ali im nije omogućeno snimanje sjednica.

MANS je podnio koristio više pravnih mehanizama da pokuša doći do konkretnih odluka IKGG, kao i osnova za zabranu praćenja dijela rada DIK-a, ali do zaključenja ovog izvještaja nismo dobili pisane odgovore, odnosno odluke.